

Aldri slutt på trakasseringen?

Av Anton Olstad, Hamar.

I sluttfasen av krigen konkurrerte hjemmefront og utefront om hva som skulle skje etterpå. Nygaardsvold trodde faktisk han skulle fortsette som statsminister, men ble «lurt» av Gerhardsen. Det skulle gjøres opp for tabbene som førte til at Norge ble rammet av krigen. Det var utarbeidet en liste på omkring 90 000 «svikere». Men der var Nygaardsvold-regjeringen ikke med. Regjeringssjefen fikk gullmedalje og æresgasje. Utenriksminister Koht var skjøvet ut allerede i London. Han hadde ønsket å bli stillet for riksrett etterpå, men Stortinget var ikke slik sammensatt at det var mulig. Og det ville utvilsomt ha virvlet opp mye ubehagelig for regjeringen om så var skjedd. Noen måtte være syndebukker. Scharffenberg sa at det i den sammenheng var beleilig å ha NS, dessuten «tyskertøsene».

Spesielt godt passet frontkjemperne inn. Det som i Vinterkrigen var en fortjenestfull handling, nemlig å prøve å stanse Sovjetkommunismen, var nå blitt «landssvik». Den politiske utvikling etter krigen gjorde ikke faren fra øst mindre. Men fremdeles kunne idealistene, frontkjemperne, trakasseres. Det såkalte rettsoppgjøret er en evig skamplett. Aller først på tiltalebenken skulle Nygaardsvoldregjeringen komme. Dens mangel på fremsyn og politisk forstand var en ulykke for landet. To måneders krig, tap av menneskeliv og ødeleggelser. Det burde regjeringen vært trukket til ansvar for.

Samtlige norsk stridskrefter kapitulerte 10. juni 1940.

Men det ble allikevel ført krig her. Det britiske SOE hadde sin egen krig og sin egen spionasjeorganisasjon. Kommunistene drev sabotasje i stor utstrekning, og førte en prosovjetpolitikk. Særlig illustrerende for det er Torolv Solheims bok «i solnedgangstider». Den gjør det også klart at det som kalles Milorg - senere HS, Hjemmestyrkene ikke var noen samlet nasjonal organisasjon, som man gjerne vil fremstille det, men heller løst sammenknyttet.

Det sier seg selv at det ikke fantes noen enhetlig, ansvarlig felles ledelse av HS. Det sier seg også selv at når hjemmefronten foretok likvideringer, skjedde det ofte på lokalt, tilfeldig initiativ.

Egil Ulateig har i «Med rett til å drepe» trukket frem dette, som et verdifullt bidrag til krigshistorien.

Men de fleste omtaler var hatefulle som om vi fremdeles befinner oss i krigstiden. En av angriperne er bestyrer av Hjemmefrontmuseet. Hans usaklighet må unnskyldes med det. En annen historiker - vil han gjerne kalle seg - var ikke bedre orientert enn at han kalte Folk og Land et stenilert tidsskrift. Men han vil også gjerne betraktes som seriøs fagmann. Hvorfor ble Ulateigs bok sett på som et angrep på hjemmefronten?

Hvor lang tid skal det ta før folk som ikke roser Nygaardsvoldregjeringen blindt og ukritisk skal bli tatt alvorlig? Når skal man kunne forsvare de nasjonale bestrebelsene på å prøve å berge det som berges kunne?

Men noe trer iallfall etter hvert sterkere frem. England

Max Manus - «god nordmann» med rett til massedrap...

Av Arne Heiberg

Som et apropos til boken «Med rett til å drepe»; siterer jeg krigshelten Max Manus' bok «Det vil helst gå godt», Oslo 1949, side 44:

«- da regiment Nordland skulle reise til Tyskland, tenkte vi at vi skulle forandre litt på bestemmelsesstedet, og sende dem hurtigste veien dit de ville komme før eller senere, og hvor antagelig de fleste av dem oppholder seg nå. Som middel til å forandre på reiseruten hadde vi tenkt å benytte god gammel dags dynamitt. Jeg husker ikke hvor mange kilo dynamitt vi hadde tenkt å bruke, jeg vet bare at vi i mulm og mørke, 2 mann, gravde ladningen ned i jernbanelegemet mellom Bekkelaget og Oslo, der hvor banelegemet går på en temmelig stor høyde over Mosseveien.

Det gikk den gang som så ofte senere, nemlig at noe uforutsett dukket opp. Den gang var det at regiment Nordland reiste

med fly istedefor med tog. Vi hadde alt klart, med varslingsystem fra jernbanefolk, så vi ikke skulle risikere å ta galt tog. - Jeg må uvilkårlig trekke litt på smilebåndet, når jeg sitter her og tenker på hvilket sirkus det ville blitt, om et helt tog med naziberme hadde skvettet utfor, og blitt smadret nede på Mosseveien.»

- Sitat slutt.

Slik taler en pyntelig forretningsmann 4 år etter krigsslutt, en nordmann som uten skrupler ville drept et helt regiment av sine annerledes-tenkende landsmenn...

Hans, og hans øvrige skruppelfrie morderkompanjongers planer og handlinger, forklarer med all tydelighet hva som med en naturløvs tydelighet måtte skje av mot-tiltak fra vår og tysk side de siste 3-4 krigsår. - En Max Manus forklarer et fenomen som Henry Rinnan...

Stakkars dere forbrytere mot de internasjonale krigslovene, når våre barnebarn skriver en ny Norgeshistorie:

Sivilister som kryper ut av hulene og dreper, nordmenn som dreper nordmenn etter «domsbeslutninger» i kjellerne - dere blir nok sittende med samme ettermæle som trelen Kark; han som drepte kongen i Snorre's saga.

Vi forsøkte styre landet gjennom en krisetid - dere forsøkte skape kaos. - Vask i mellomtiden blodet av hendene og skyll munnen med såpe, og slutt å gjøre brodermord til heltegjer-ninger.

ÅRSMØTE I INO

Mars er måneden for årsmøter.

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie holder sitt møte lørdag den 15. mars.

Flere viktige saker skal behandles, og som vanlig blir det rikelig tid til en "mimrestund" rundt småbordene.

Har du spørsmål i forbindelse med årsmøtet, bør du ta kontakt med kontoret: Telefon 22 56 10 34.

trakk oss med i krigen. Churchills oppfordring om å sette Europa i brann da tyskerne så ut til å seire, var nyttig for England, men uhyre brutalt overfor befolkningen i de besatte land. Og etter hvert blir det klart for flere og flere at Nygaardsvoldregjeringen burde vært trukket til ansvar og skylden ikke skjøvet over på andre.

Krigstidsgenerasjonen er for utgående, men sannheten bør bli stående. Ulateigs bok er et bidrag til sannheten.

Om Vidkun Quisling

«Så snakket han jo også russisk, og så hang jo hans bilde i de fleste bondehus i Russland ved siden av Nansen og Lenin, I allfall i Ukraina og Armenia. Så han var en mann som hadde greie på det.

Så skrev han en rekke artikler i «Tidens Tegn» som «Russland og VI», og det ble samlet i bokform, og hvor han mente at Europa skulle samles under Englands le-

delse. Og den boken ble trykt opp igjen under krigen, - jeg fikk tak i den og tenkte: - er det strøket? Hva du enn sier, så få tak i den boken. Det var ikke strøket det han sa om England, - utgitt under tysk okkupasjon.

Det er helt ufattelig...» (Fra boken om «Anders Lange på nært hold» av Torbjørn Eide. Utgitt på sistnevntes forlag 1974, - side 109.)

Juristene og rettssikkerheten

En kommentar til Anders Bratholm

Av lektor Arne Roll,
Torrevieja, Spania.

Under denne overskriften i nr. 8. 1996, skriver professor Anders Bratholm meget forstandig:

«Jeg har vært opptatt av spørsmålet om ikke den kalde krigen og muligheten av at den kunne resultere i virkelig krig, hvor også vårt land ble med, kan ha spilt en viktig rolle for at landssvikoppjøret ble såpass omfattende og strengt. Mange landssvikdommer bærer også preg av at retten la stor vekt på det almenpreventive hensyn, at man måtte avskrekke med sikte på en mulig fremtidig konflikt».

Etter Churchills Fulton-tale kan jeg være enig med professor Anders Bratholm. Men øyeblikkelig etter mai-dagene og hele 1945 tror jeg andre høyst primitive, og mest ubevisste, motiver lå til grunn for dette såkalte rettsoppjør der vi jøssinger heiet frem prosesser som benyttet Londonlover med tilbakevirkende kraft, prosesser som overså at ifølge Haag-konvensjonen og internasjonal rett var Norge selvsagt ikke krigførende stat etter 10. juni 1940. (kapitulasjonen) Og når Norge som stat ikke var krigførende etter kapitulasjonen, da var det også en privatsak for enkelte nordmenn om de ville slåss med et norsk lite merke på tysk uniform, eller - like mange, ca. 5000 - med norsk merke på engelsk uniform. De nordmenn som deltok i den spanske borgerkrig og kom hjem, var ikke «landsforredere» enten de hadde slåss for Franco eller mot Franco, av den enkle grunn at Norge som stat ikke var krigførende.

Når vi jøssinger viftet vekk alle juridiske spissfindigheter i 1945, og slo ned på «landsforreæderne» (en del

med én hånd eller én fot etter innsats for Finland mot Stalins erobringslyster) da lå etter min mening disse motiver skjult hos oss, hos det norske enorme flertall i 1945:

Motiv 1. hevn, hevn for enhver pris: Fem år bak nedrullede gardiner uten sjokoladebiten.

Motiv 2. La ikke skygge av kritikk komme over oss selv. Vi, flertallet av folket, hadde stemt for henimot 100 prosent nedleggelse av forsvaret i trettiåra, la landet åpent, tok tyskerarbeid, byttet til oss om kveldene nydelig svart brød og fransk konjakk fra tyskerne for egg eller jentetreff. En nasjonal mindreverdskjensel skulle ha avløp i 1945.

Motiv 3. Hos våre ledere lå et fornuftig motiv, dengang fornuftig: Dersom vi ikke hører på folkets røst og straffer nazifamiliene, og især frontkjemperne hardt - hardere - hardest, hva vil da de titusener av skyteglade kommunister og streikelystne Stalinvenner finne på - på egen hånd.

Kommunistpartiet var sterkt sommeren 1945 i Norge.

Begeistringen for Sovjetunionen gjennomtrengte alle samfunnslag.

I april 1945 drakk to brødre i Narvik seg fulle og begynte å slåss. Kranglingen begynte med spørsmål om hvem av de to som hadde førsteretten til å drepe - når freden kom - den tredje broren, som var NS-mann.

Selv ble jeg kommunist. Gråt ut i timer i den eneste åpne kirken i Sovjets badeby Sotsji, mitt erkedumme kommunistparti-medlemskap i 1965. For en galen tid.

Vi må forsone oss, ved Gud.

EN DOMMER MED TOLERANSE OG RESPEKT FOR SITTEMBETE

Fra V.N.S.' etterlatte papirer

Under sitt 35-årige virke som redaktør i dagspressen, kom Vidkun Nitter Schreiner i årsskiftet 1941/42 til "Bergens Tidende", hvor han var t.o.m. 8. mai 1945.

Under rettsaken ble han dømt til 6 års straffearbeide. I domspapirene bli han betegnet som en 100% idealist, besjelet av personlige renselige motiver.

Når dommen likevel ble såpass høy skyldes det at han ikke ville oppgi kilder og navn til de enkelte artikler, men heller påta seg alt ansvar og ikke skyldte på noen annen.

Redaktøren fikk likevel et godt forhold til sin dommer, og blandt hans etterlatte papirer finner vi dette:

Dette er et brev fra min egen dommer under rettsakene 1946/47, byrettsdommer Hille-Andresen, Bergen. (senere sorenskriver) Ja, igrunnen var han vår «familiedommer», da han også dømte mine to sønner.

Jeg hadde bedt ham være vennlig å skaffe til veie endel bortkomne dokumenter, samtidig som jeg hadde kommet med noen følelsesmessige uttalelser etter rettsaken om at vi begge - på hver vår side - hadde søkt å gjøre hva rett var. Dette kunne ikke så mange andre av de hundre tusen tiltalte si, som kom under administrasjon av «unjust lawyers», som ikke kunne mestre en upartisk,

GRINIKLUBBEN OG SANNHETEN

Under begrepet «sannheten om Griniklubben» hører det faktum at medlemsmøtene er overordentlig dårlig besøkt. Evnen til å forene er m.a.o. meget beskjeden.

Under samme begrep hører også det faktum at Griniklubben nektet å fatte vedtak om protest mot jødeforfølgelsene i Sovjet-russland.

O.r.sakfører Axel Middelthon i «Verdens Gang» 18. febr. 1954.

streng juridisk behandling av sakene, men lot disse preges av vedkommendes personlige syn.

Hille-Andresen var tvers igjennom en gentleman.

(hele brevet er håndskrevet.)

«Herr V.N.S.

Jeg er oppmerksom på at jeg har liggende hos meg noen papirer De sendte meg med Deres brev av 23/10 - 48. Da jeg kan tenke meg at De gjerne vil ha dem tilbake igjen, sender jeg dem vedlagt.

Så vil jeg gjerne takke Dem for Deres breve, både det av 23/10-48 og det siste brev av 16/01-49. De har gledet meg mere enn De kanskje tror. Jeg er imidlertid uenig i at De har noe å takke meg for det lille bryderi jeg hadde for å søke å skaffe dem tilbake. De dokumenter De ønsket lå hverken «utenfor vanlig rettspraksis» eller la noe «sterkt beslag» på min arbeidstid. At jeg kunne gjøre Dem en liten glede ved det, var en personlig tilfredsstillelse for meg og altså ingen oppofrelse.

At De har skrevet Deres breve til meg ut fra en følelse av tillit og respekt forstår jeg. At De kunne gjøre det, synes jeg var stort: De bryninger som ofte nødvendigvis må skje i en rettsal, de forskjellige syn, som da kan tørne sammen, særlig under

slike forhold som den hvorunder De og jeg stod overfor hinannen, vil jo lett kunne gi grobunn for en bitterhet hos den som rammes. Og for Dem og Deres, måtte jo resultatet virke hårdt. Om den tillit og respekt De viser meg er «saklig begrunnet», er jeg ikke den rette til å uttale meg om. Jeg kan forsikre Dem at jeg ikke har for store tanker i den retning. Jeg anser det derfor uverdigg å avfeie enhver bitterhet hos dem, hvis skjebne jeg har måttet gripe inn i, med det lettkjøpte argument at slik bitterhet er en følelse som bare skader den som nærer den.

Men når man så møter en vilje til å forstå og ennu mer når man samtidig møter en evne til å kunne forstå, bringer dette et lys inn i ens egne bestrebelse for å oppetre og handle riktig. Og det å forstå er vel, når det kommer til stykket, en avgjørende faktor, både for den som treffer en avgjørelse og for den som avgjørelsen angår, eller som direkte berøres av dem.

Jeg vil hermed få lov å ønske Dem og Deres gutter alt godt for fremtiden. Skulle De noengang la Deres vei falle innom meg, vil det glede meg.

Ærbødigst
R. Hille Andresen.
(Sign.)

FOLK og LAND

UAVHENGIG AVIS

Ansv. redaktør:
KJELL BLICH SCHREINER

Adresse: Postboks 3239 Elisenberg, 0208 Oslo.

Kontortider:
Mandag, tirsdag og onsdag kl. 11-15.
Telefon: 22 56 10 34.
Redaktøren treffes etter avtale.Abonnement: Pr. år kr. 160,- (i omslag kr. 200,-, utland kr. 240,-).
Giro: Post0808.51 64504, Bank 6063.0501248Abonnement (10 nummer i året) løper til det oppsies skriftlig.
Annonser forskuddsbetales med kr. 2,- + m.v.a. pr. spalte m. Minstepris kr. 100,-.
Utgiver: A/S HISTORISK FORLAG
ISBN 0802-9652

Menneskene og tiden

Det er ikke de revolusjoner som utkjempes fra barrikadene som er de farligste, - og som mest river opp samfunnet.

Det er de revolusjoner som forgifter hele samfunnslegemet, eller en del av dette, som krever de fleste ofre.

Vi har i årene etter krigen vært vitne til hvordan slekten og individet gradvis utslettes. Celle etter celle blir fortært, - det eneste organ som neppe blir angrepet, er magen, den store deilige fellesmagen.

Slektsbegrepet ryddes systematisk bort. Gamle familiegårder forsvinner og stykkes opp. De fleste mennesker hadde et større eller mindre fast punkt i tilværelsen: Et sted som var deres, et fedrehjem, eller en gård, hvor slekten kunne møtes gjennom sommerens løp. Der var kanskje bestemor og bestefar, en onkel eller tante, fettere og kusiner. Alle kjente hverandre gjennom lek og arbeid, de støttet hverandre og bar hverandre frem. Hver død var en revne i muren, hver fødsel et nyplantet tre, - alt omfattet med hjertets følelse og interesse av hele slekten. Alt dette forsvinner. Vannene fryser til. Det sitter ingen bestemor og hekler, og som du kan betrodine små sorger eller glæder, - det er ingen forståelsesfull onkel Hans, eller en fortrolig tante Henriette, som låner deg en femtilapp, det er ingen fettere og kusiner i sommerglad lek under lindene; - alle disse serpentiner mellom slektens store og små er helt bruddt. De nye livsforhold, med små boliger og gradvis likeretting av mennesket, lar de siste individer stå der frysende tilbake inntil et tykt isdekke har lagt seg over det hele. Alt som var varmt og hjertefint har lidt kuldedøden.

De nye mennesker blir livets istapper.

Et spørsmål

Jeg fikk høre om en frontkjemper fra Hordaland. Foreldrene var svært glade i ham, selv om de ikke kunne forstå ham. Men frykten for andre mennesker, for det vesle bornerte samfunnet, angsten for de bortvendte

blikk når sønnen var hjemme på permisjon, de kalle skuldene, - alt dette overvant og tvang kjærligheten i kne.

Da sønnen igjen forlot sin barndoms bygd for å reise til de russiske ødemarkers kamp, sult, kulde og lus, dro

far og mor til fjells og lot ham vandre ensom ned til båten. Ingen vinket farvel til ham og ingen gode ønsker fulgte ham, unntatt muligens i morens hjerte, der hun hadde forlatt ham.

De så ham aldri mer.

Jeg spør: Hadde disse foreldre tjent sitt fedreland eller sviaktet sin sønn?

Om kvernen maler langsomt . . .

Hyggelig besøk på kontoret. Et par kjekke jenter i 20-årsalderen fattet interesse for hva jenter på «vår side» opplevet under okkupasjonen. Etter telefonavtale kom de en morgen ved åttetiden inn med toget fra heimbyen sin for å treffe tidligere medlemmer av Små- og Jentehird, - og dessuten Røde Korssøstre.

- Besøket var meget vellykket, fortalte de etterpå, og deres skriftelige rapporter forteller at de virkelig la seg i selen for å få vite hvorfor

det den gang ble utvist så stor offervilje. Den som skriver dette nyttet også anledningen til å stille jentene spørsmål, og må erkjenne at «vår tid» er blitt historie. Vårt partis navn, Nasjonal Samling, mente de at de aldri hadde hørt, før det i forbindelse med markeringen av «frigjøringen» ble foretatt en større utspørring på skolene.

På spørsmål om den tyske besettelsen av Norge, viste det seg at de egentlig bare visste at tyskerne hadde drept mange, - særlig jøder.

- Om de hadde hatt historieundervisning? - Jo, men dette var jo så lenge siden, så de hadde ikke fulgt så godt med. Vi som lever for at historien en gang skal bli omtalt på en riktig måte, er blitt gamle. Men slik endring merker vi nå skjer i større og større grad. Og at bevisst søken erstatter historieløshet, slik som i dette tilfellet, er gledelig.

Det går mot lysere tider - om solen ennå står under horisonten.

B.

VI KAN VÆRE STOLTE AV INSTITUTTET VÅRT, SOM HAR LANDETS STØRSTE SAMLING FRA OKKUPASJONSTIDEN

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie (INO) har idag en samling fra okkupasjonstiden, som selv ikke Universitetsbiblioteket kan vise maken til.

A) Litteraturavdelingen:

Her finnes alt hva Nasjonal Samling trykket og utga av bøker, aviser, brosjyrer, plakater, o.a. før okkupasjonen. - Og også storparten av det som er publisert om oss, og av oss, etter krigsslutt i 1945.

Nytt historisk stoff kommer stadig inn, og i tillegg har samlingen over tusen bind om forhold rundt 2 verdenskrig, som tidligere medlemmer har forært instituttet.

Dette er litteratur som norske biblioteker vanligvis ikke kjøper inn.

Alt i samlingen er lagt inn på EDB etter forfatternavn, tittel og emne.

Skriftelige forespørsler merkes «Anders».

B) Fotoarkivet vårt:

Dette er meget omfattende, og rommer billedmateriale fra Vidkun Quislings virke for Folkeforbundet i Ukraina, Armenia, m.v. og også fra det meste av Nasjonal Samlings virksomhet før og etter 8. april 1940.

Helt spesiell er samlingen fra frontinnsatsen mot kommunismen, hvor vi også finner bilder fra de plasser hvor våre falne er æret med minnessteiner: Finland, Russland, Ungarn, Estland, Tyskland og Norge.

Gode fotos er det også fra Wien, der så mange norske Røde Kors-søstre ligger side ved side på æreskirkegården, sviaktet av Norges Røde Kors, men æret av de ti tusener som årlig besøker kirkegården.

Fyldig er også billedsamlingen om Nasjonal Samling Ungdomsfylking. (NSUF) med fotos fra møter, stevner, kurs og skoler.

Skriftelige forespørsler merkes «Bjørn».

C) Instituttets dokument-samling:

I våre «blå mapper» Inokat, kan det søkes ut fra ca. 100 temaer, og også spesielle personer. Alt innlagt i EDB-opplegget.

Skriftelig henvendelser til «Knut».

Historikere, lærere, skoleungdom og journalister har funnet oppleggene lettbrukt, og oversikter fra instituttet har for flere vært et godt grunnlag for bl.a. hovedfagoppgaver og artikler om norsk okkupasjonshistorie.

Også historielag rundt om i landet, og lokalhistoriske tidsskrifter, har vært svært interessert i stoffet.

Instituttet står til tjeneste for alle, - og folk opptatt av norsk okkupasjonshistorie bør også tegne medlemskap.

Instituttets adresse:

**Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie.
Pb. 3239 Elisenberg,
0208 Oslo.**

Telefon: 22 56 10 34.

Kontortid:

Mandag, tirsdag og onsdag kl. 11-15.

Sokneprest Ljostveits forsoningspreken ble hans bane

Biskop Berggravs bok, «Folkedommen over NS», var en av grunnene til den livslange hetsforfølgelse mot noen hundre tusener nordmenn.

En strøm av brev til forfatteren ga grusomme eksempler på følgene av bokens innhold, uten at biskopen ga svar på om hensikten hans var oppnådd.

Jo, ett svar ble gitt.

Det var til den modige soknepresten i Larvik, Ljostveit, som i sin radiooverførte preken, søndag 24. februar 1946 prediket over teksten Mat. 9. 36-10.7.

Det burde han ikke ha gjort.

I løpet av noen timer nådde Kirkens bannstråler ham, i form av en isfront som nær knekket ham psykisk og fysisk. Han ble ikke bare utestengt fra det «gode» selskap innen Kirken, men rykter ble også spredt rundt om til den fjerneste avkrok, hvor det het at hans familiemedlemmer hadde vist «unasjonal» holdning under okkupasjonen. Bl.a. skulle en datter av ham hatt «seksuelle opplevelser med tyskerne», som det het. Alt grepet ut av luften, - noe myndigheter i Larvik senere innrømmet.

Hvordan kunne noen ord, med utgangspunkt i bibelen, vekke et slikt avsindig hat? Mange lesere har spurt oss om det.

Etter atskillig arbeide med å finne manuskriptet til Ljostveits preken, lykkes det oss endelig. Noen bruddstykker av den kan kanskje gi svar:

- Jeg sier dere med en gang at i dag kan jeg ikke annet, jeg må si dere hva Jesus sier meg gjennom dette evangelium. Han sier meg hvordan han ser på alle dem i vårt folk som er utstøtt av folkefelleskapet og for en stor dels vedkommende er under rettsforfølgning. Videre sier han meg hvordan han ville handle med disse mennesker og dermed hvordan vi må handle med dem så vi kan løse dette problem på en lykkelig måte, så det igjen kan bli godt å bo i Norge, og disse mennesker reddes for tid og evighet.

Jesus ser folket og ynkes over dem. Dette gjelder alle som har det vondt i Norge i dag. Hans hjerte er fullt av kjærlighetens medkjensle. Han brenner av utålmodig iver etter å bringe dem hurtig og effektiv hjelp. Dette gjelder alle mennesker i nød - av hva art den er, åndelig eller materiell.

Denne deres ulykke, ble fullmoden da rettsoppgjøret begynte. Mer enn 60 000 blir stemplet som landssvikere. Fengsler og konsentrasjonsleire er sprengt. Deres familier er trukket med dem i

ulykken både materielt og i grenseløs sjelelig lidelse. Det blir derfor i virkeligheten flere hundre tusen i dette vårt lille folk som i dag er ille medfarne og forkomne bare av denne gruppe. De er foraktet av vårt folk og utestengt fra folkefelleskapet og har ingen fremtid som likeverdige borgere i landet. For det skammens stempel som er satt på dem kan ikke vaskes av i denne eller kommende generasjon. Og selv om vi glemmer vil de ikke selv glemme kløften og det de betrakter som urettferdig behandling, fordi utvalget av dem som svek og skadet Norges sak er vilkårlig foretatt. Der gror en bitterhet i sinnet mot samfunnet som gjennom sin handlemåte også har gjort dem til framtidige samfunnsfiender.

Dertil kommer at våre fengsler og konsentrasjonsleire er ypperlige anstalter til å konservere og øke bitterheten og naziånden.

Gjorde vi da rett og klokt da vi gikk til rettsoppgjør i dette veldige omfang? At samfunnet har rett til å straffe en hver som gjør vondt, står uhyggelig fast. Men rett til det, er ikke det samme som at denne rett bør brukes dersom en annen framgangs måte ville ført til et bedre resultat for landet og de skyldige.

Var det da klokt å sette rettsapparatet i sving mot et så stort mindretall i folket? Det blir mer og mer klart at vi ikke oppnår det ringeste av positive verdier hverken for landet eller den det rammer. Og aller minst vil det tjene som generalpreventiv forebygging av landssvik i kommende krig. Å tro det er falsk illusjon. Kunne vel folks lidelser i 1. verdenskrig forebygge den 2? Eller tror dere det helvete verden nå har gjennomlevd vil forebygge en 3dje? Nei, kommer det et oppgjør mellom Øst og Vest over Norge, da skal vi se folkekjøving i landsvik i hittil uanede dimensjoner om vi ikke før den tid har maktet å smelte vårt folk sammen i ubrytelig troskap mot Konge og Regjering, et folk som står sammen uansett politiske ide-motsetninger og sympatier, eller ulikt syn på hvem som vil seire.

Straff kan hverken hindre kløving eller skape samhold. Der må settes nye byggende krefter inn som skaper disse egenskaper. Vi bygger intet nytt med rettsoppgjør og straff. De kløver bare.

Jesus har vist oss at barmhjertigheten er større og mer i pakt med Guds vilje enn all ivaretagelse av rett og rettferdighet. Kjærlighet og barmhjertighet er nemlig positive krefter som overvinner

og forvandler forbryteren, synderen der rett og rettferdighet danner is-skorpe om det vonde hjerte så vennskapet konserveres i frosne hjerteter.

Denne Jesu veg gikk vi ikke da kapitulasjonen ga oss høve til det. Kirkens menn og hele kristenfolket skulle ha stått fast på Kristi ord, hans ånd og eksempel. Stått hyrdevakt om de bortkomne. Men de klarte ikke situasjonen som hyrder for over-hyrdene. De ble med i ropet på et hardt og rettferdig rettsoppgjør mot dem som hadde fart vill. Jesus ville aldri ha talt eller handlet slik. Han ville som den hyrde han har fortalt oss om, forlatt de 99 som ikke fôr vill og gått ut og oppsøkt den ene og ført ham tilbake i kjærlighet. Slik gjør hyrden enten den bortkomne har gjort seg skyldig i landssvik eller annen opprørende synd.

Hans Egnestangen i storform

- Nye nederlandske klappskøyter skal revolusjonere skøytesporten. Verdensrekordene står for fall, sier forskere ved universitetet i Amsterdam, som hevder at rekordene på 10 000 meteren vil forbedres med atskillige sekunder.

Hjemme på Hadeland tar en av tidenes beste skøyte-løpere det hele med stor ro.

Det er vår tidligere kampfelle Hans Egnestangen som, sammen med sin venn Willy Sand, er mer opptatt av å finne frem opprinnelsen til dagens konkurranseskøyter. Nå mener de bestemt at det var smeden Anders Andersen Bjørklund som fant dem opp, og som produserte skøytene. Han bodde ved Randsfjorden.

Problemet for Hans og Willy er at de ennå ikke har funnet noen Bjørklundskøyter med sko. Et par av disse skal nemlig presenteres i et program i TV2.

Hans Egnestangen er en populær skikkelse på Brandbu, hvor han bor. I flere år har han instruert begeistrede Bradbubarn i skøyteidrett - og mange lesere vil nok huske ham fra et «Norge Rundt»-program, hvor barn vrimlet om ham.

I mars måned fyller vår kampfelle 89 år.

DA NORGE IKKE VILLE HJELPE

I den norske presses korte omtaler av Finlands frihetskamp i 1939-40 glemmer alltid pressen å ta med dette avsnittet av Mannerheims dagsordre 14. mars 1940:

«Dessverre har de storartede løfter som vestmaktene ga oss ikke kunne bli virkliggjort ved at våre naboer av omsorg for sitt eget hus nektet rett til gjennommarsj for vestmaktene tropper».

Og tankene går tilbake til Sønder-Jylland i 1864 og Ibsens dikt: «Min bror, hvor ble du av?» Eller BB's «Da Norge ikke ville hjelpe» (1864). Norge turde heller ikke sende krans til Mannerheims bære.

**HUSK
HJELPE-
ORGANISA-
SJONEN**

Revisjon av historieboekene

DEL III

Av Olav Steinøygaard, Saupstad

Då «freden» braut ut våren 1945, blei eg, som hadde søkt ny post under krigen, oppsagt, så kona og eg fekk oss arbeid hjå ein gammal NS-bonde. Arbeidskrafta hans, dei to unge sønene, blei arresterte ute på åkeren og førte til Falstad, så han stod brått i beit midt i hardaste våronna. Om vinteren tok eg meg fiskearbeid i Lofoten. Då vi ikkje kjente oss skuldige i noen form for landssvik, berga vi både humøret og arbeidslysta. Eg hadde, som før nemnt, sett at både krigen og «freden» har sine eigne lover, men rekna med at denne gongen var det våre eigne vi hadde som motpart.

Eg rekna med at eg som hadde meldt meg ut av NS ville få ei eventuell sak unngjort i ein fei, men sommaren gjekk, og vinteren og «neste sommer med og det hele år». Ei slik fillesak må vente fekk eg til svar kvar gong eg spurde.

På ein tur til byen kom eg til å dela kupé med ein advokat, og då eg kom til å nemne situasjonen for han, fekk eg grei beskjed: «Søk erstatningsdirektoratet om å få saka di avgjort ved eit forelegg, så du ikkje blir gåande ledig for lenge. Det er pengar dei vil ha, no som ved krigsoppgjere i 1919.» - Og Erstatningsdirektoratet, som elles let til å ha fullt kjennskap til min økonomi, ordna saka med eit forelegg på 3.000 kroner. Sjølve åtte vi ikkje nåla i veggen, for den lønna eg hadde til gode, var blitt sperra. Men bror til kona mi, ein velstående kjøpmann, lånte oss pengane, og før året var ute, hadde eg fått meg ny lærarpost.

Då gjekk det verre med den gamle heidersmannen av ein

bonde, for han fekk eit forelegg på 25.000 kroner, og ein slik sum var ikkje småpengar i 1945. Han måtte ty til banken. Det blei hans medalje for å ha produsert mat til folke i dei harde krigsåra.

Jøssingar og kom i kontakt med, meinte at bøndene burde ha streika, burde ha ytt ei personlig form for krigsinnsats, for hunger har alltid vore eit effektivt våpen - slik som det hintet som fall på meg: «Så, du lever' egg til tyskarane, sjer eg!?» - Kva skal ein kunne svara når ein får ei kjensle av at her har saltet tapt si kraft og ordet si makt.

Når folk fekk inntrykk av at ein slik heidersmann som stortingspresident Hambro var far til Elverumsfullmakta, blei dette eit kjærkome dokument å vise til og kommentere - etter eige personlige syn. Dette kommenterte Hambro sjølv i boka «Historisk supplement», som han gav ut sommaren 1947, etter at Landssvikanordningen var blitt drøfta i Stortinget i februar - med den «enstemmige» Elverumsfullmakta som grunnlag:

«Det kan neppe være historisk korrekt når regjeringen i London anvendte det uttrykk at den hadde fått enstemmig tilløtsvotum av Stortinget. I Norge kunne meget få dengang være vitende om at dette uttrykk lå på siden av sannheten. Det ble skapt et falskt inntrykk, som ble brukt partipolitisk til å skape en glorie som var uhistorisk.»

Men åtvaringa som ligg i det diplomatiske uttrykket *uhistorisk*, brydde ikkje regjeringa i London seg om, for i innleiinga til boka «Landssvikanordningen» skriv lagmann Erik Solem nettopp om Elverumsvedtaket: «Det ble ikke formelt votert over forslaget, men ingen uttalte seg mot det», og vidare: «Under henvisning til dette vedtaket har Kongen under hele krigen utøvd en ganske omfattende lovgivningsvirksomhet. Lovene er gitt i form av provisoriske anordninger, og det er alltid i innledningen vist til Grunnlovens § 17 og Elverumsvedtaket.» - Når vi veit at representanten Førre uttalte seg mot vedtaket, og ovanfor ser åtvaringa frå Hambro sjølv, må det best dekkande uttrykket vera at Landssvikanordninga, etter mitt skjønn, er bygt på eit falsk sum.

Som før nemnt, ga regjeringa general Ruge ordre om å kapitulere, dvs. å motte godta ein kapulasjonsavtale for samt-

lige norske stridskrefter så vel om å måtte forplikte seg til at Norge ikkje skulle gripe til våpen mot Tyskland så lenge krigen varte. Men i London blei «Norges selvstendige liv» til «Norge deltar i krigen». I våre offisielle oppslagsverk har «historikarane» våre forma dette slik:

Allkunneboka: «... siste norske styrken (6. divisjon) kapitulerte 10. juni, konge og regjering drog frå landet med eit lite fylgje og tok til å organisera vidare krigføring utanfor landegrensene». Familieboka: «7. juni kapitulerte de stridskrefter som stod på norsk jord, mens kongen, kronprinsen, regjeringen og en del militære og sivile ledere drog til Storbritannia for å fortsette kampen derfra i samarbeid med de allierte.»

Kunnskapsforlaget: «1940-45, Norge deltar i krigen på alliert side».

Når det gjeld sitata ovanfor frå offisielle norske oppslagsverk, der kapulasjonsavtalen i det heile ikkje er nemnt, må dette vera lite smigrande for Norge, svært varsamt sagt, for ein seriøs stat kan jo ikkje samtidig både kapitulere og halde fram med krigen, og det stikk i strid med forsvarssjefens kunnngjering i Nordlys om at «vår militære motstand opphører i kvell, søndag 9. juni kl. 24.00». Likevel fann han grunn for å gjera folket merksam på at alle måtte unngå eikvar handling som kunne føre til represalier. Kanskje hadde han ei anig om at regjeringa ville underkjenne heile kapulasjonsavtalen. Den «nøytrale» regjeringa vår kjente seg nok bunden særlig til britane ved tidligere inngåtte avtaler, m.a. tonnasjeavtalen, og sette sin lit til at folkerett, det er det Makta som avgjer no som før, i dette tilfellet sigerherrane frå den førre verdskrigen. Represalier blei det elles mest av då krigen var slutt, over dei som hadde trudd på at kapulasjonsavtalen var ein realitet.

Kunnskapsforlagets leksikon frå 1994 har tatt med det historiske bildet av den tyske overgivinga av Akershus festning til «gutta på skauen» ved Roscher Nielsen, dåverande avdelingssjef for Generalstabben, ved dette høgtidelige høvet i sivilt antrekk. Uniforma si hadde han måtte legge att heime, for staten Norge hadde ikkje vore med i krigen. I denne utgåva av leksikonet er namnet hans utelate, kanskje det første vesle ymtet om ein revisjon.

Stortinget oppnemnte Lund

kommisjonen for å få granska dei hemmelige tenestene etter krigen. Det som skjedde før og under krigen, og som førte til eit landssvikoppgjere med ei historisk provføring og domfelling som i sakene mot Haaland og Schanke, då let Stortinget teppet gå ned, trulig fordi det sjølvalde 1940-stortinget hadde godkjent ei landssvikanordning som tillet bruk av nye lover, nye straffer, og ei rettargangsordning der tiltalte blei nekta ein så elementær menneskerett som sjølv å kunne få velja seg sin egen forsvarar. Aktoratet hadde oppnådd å få plassere seg sjølv på begge sider av bordet. Og sjølv sagt var dommarane utvalde frå den rette sida. *Dommarane kunne la klubba falle*; «Retten er satt!»

Eg var blitt utskjelt som nazist ved å tillate meg å kritisere skrytet av «heltedåden» i Jøssingfjorden, så å følgje Terbovens appell, ville ble ein dans på alt anna enn roser. Men Makta hadde talt, og eg var elles klar over at regjeringa vår hadde brote sin eigenerklærte nøytralitetspolitikk, så i dette tilfelle måtte okkupanten ha rett til å stille krav. Då eg seinare fekk lese boka «Folkerett» av Castberg, blei saka grei; eg meldte meg inn i NS.

Eg har lese med gysande undring om dei straffene sigerherrane etter førre verdskrigen

påla Tyskland, så eg blei ikkje forundra over korleis dei same sigerherrane ville te seg etter ein ny tysk kapulasjon, men at våre eigne skulle innføre både nye lover og straffer for å få has på m.a. dei arbeidssame NS-bøndene berre på grunn av medlemskap i NS, då må nasjonal skandale vera eit mildt uttrykk. I tillegg til å få svære bøter, blei dei fråskrivne allmenn tillit i 10 år, desse som hadde gjort sitt beste for å skaffa folket mat i dei harde krigsåra. Når eg spesielt nemner NS-bøndene, er det fordi eg levde saman med dei under krigen, så eg fekk sjå kor aktive dei var med matauken.

At dagens norske regjering vil legge eit evig teppe over denne skandalen, er lett å forstå, for både aner og røter går tilbake til 1940-regjeringa. Det same gjeld regjeringspartiet. - Enn dei andre partileiarane, som skrik over seg om brot på menneskerettene i land på andre sida av kloden? Nei, menneskerettar, det er noe som gjeld i andre land og rike.

«Historia må skrivast om», sa prest og historikar Berge Furre då han presenterte arbeidet til Lundkommisjonen. Etterpå kledde han seg i prestekjole, og så blei det stilt frå den kanten med. Men Guds kværner stoggar aldri. Dei kan nok ofte mala svært langsomt, men dei mel alltid rettferdig.

Überrettiget kritikk ...

(Forts. fra side 8)

var kommet seg ut, smalt det. Det viste seg at slåmaskindelen var byttet ut et eller annet sted mellom Trondheim og Majavatn med en Mills håndgranat.

Vi kom selvfølgelig ingen vei under etterforskningen.

På postkontoret hadde de bare mottatt pakken, og kun varslet mottakeren, som altså hadde sendt eldstebarnet etter den.

Denne småbrukeren var et passivt NS-medlem og, såvidt jeg husker det, det eneste partimedlem på Majavatn.

Han hadde ikke noe å gjøre med den såkalte «Majavatnsaken», og han var heller ingen såkalt angiver. Hvem og hva skulle han angi der familien bodde for seg selv et kort stykke fra jernbanestasjonen?

Vi fant ut at dette var et hevndrap på et uskyldig NS-medlem. De som sto bak det hadde ikke tatt hensyn til familien da de sendte håndgranaten, som like gjerne kunne ha tatt livet av hele småbrukerfamilien. Spørsmålet er: Hvem sto bak drapet og **hvorfor**?

Vi får nok aldri svar på dette tabubelagte spørsmålet.

Men ett er sikkert: Dette må vel ha vært krigstidens feigeste og simpleste «likvidasjon», som de ansvarlige, hvis noen av dem ennå lever, selvfølgelig ikke har mot nok til å vedkjenne seg.

Prektige frihetskjemperer begår ikke krigsforbrytelser. De bare **seirer**, mens taperen begår forbrytelsene.

Så unge forskere: **Grav**, så vil dere finne litt av hvert i «seierherrenes» grums, som fortsatt er tabubelagt.

DANMARK KALLER

Frants Jensen, Havbakken 96. DK-6710 Esbjerg i samarbeide med Svend Larsen, ønsker kontakt med norske frivillige som har hatt kontakt med danske i Wiking, Nordland, Totenkopf eller Legionen eller som hadde berøring med «Frikorps Danmark».

Farlig å være høyre-medlem i Sogndal

I 1974 ble de oppført på AKP's likvidasjonslister

Det forundrer meg stort at marxist-leninistene er så innerlig sjokkert over hysjpolitiets overvåkingslister, når det er en kjennsgjerning at AKP selv utarbeidet noe meget verre, nemlig likvidasjonslister over norske borgere. Disse ble omstendelig nedskrevet i 1974, og finnes trolig fortsatt oppbevart i hovedkvarteret.

Mange vil nok mene at det ikke er grunn til å ta listene alvorlige så lang tid etterpå, men vi som har våre navn der føler oss likevel ille til mote. Ved et glipp fikk jeg se den lokale listen da jeg gikk på gymnas i Sogndal. Tidligere NS-medlemmer i distriktet sto ikke oppført der, men folk som satt i strategiske stillinger, og sønner og døtre av disse. Selv er jeg sønn av en

ingeniør som tjenstgjorde i Sogndal.

Heimevernssjefen, Ole Schøyen, sto øverst på listen, og som nummer to sto lensmann Anders Fossøy.

Men AKP hadde også tatt med høyrefolk og kapitalistene. Jeg husker at gods-eier Heiberg sto der, Nils Knagenhjelm, sivilingeniør Johs. Urheim og omkring tredve andre.

Det ble hevdet at det var en annen og større gruppering som kartotek- og liste-førte «fiendene» på fylkesplan - og i siste instans på landsplan.

Da folk i Sogndal og distriktene omkring fikk kjennskap til likvidasjons-

listene ble det storm, og flere AKP-ledere måtte forlate bygda. Journalister og fotografer strømmet til, og Fiksdal i billedbladet «NÅ» fikk vel den gang sitt livs reportasje.

Det var ikke alt jeg var enig i når det gjalt den senere håndtering av saken.

I alt oppstyret ble nemlig en komite opprettet som mente at AKP gikk hardt inn for å få valgt sine folk inn i skolestyret. Derved ville marxist-leninistene få hånd om hvem som skulle ansettes. Et komitémedlem, Eilert Ellingsen, fikk derfor komiteen med på at man ikke bare skulle sjekke eksamens-papirene til dem som søkte jobber i skolen,

men også deres fortid. Som Eilertsen sa: «Vi vil ikke at våre barn skal bli hjernevasket av en flokk ensporede marxister».

Selv hadde jeg et par gode venner i AKP som var sterkt imot likvidasjonslistene og «andre barnestrek» i partiet, men som var tiltrukket av flere punkter i programmet. Disse hadde faktisk planer om en vide-reutdannelse med sikte på lærerjobber, og jeg sto derfor fast på at vedtaket i komiteen ville bety at mange redelige medlemmer i partiet ville bli utestengt fra skoleverket på grunn av sine meninger. Dette ville i tilfelle stride mot menneskerettighetene.

Om vedtaket senere ble opprettholdt vet jeg ikke.

Hallesby priste Gud for Adolf Hitler

Pastor Chr. Thompsen noterte seg den 3. mai 1934 en uttalelse av professor dr. Ole Hallesby på kirkemøtet på Geilo som lød slik:

- Pasifisme er sykkelig individualisme og krig som sådan er et verktøy i Guds hånd. Sykdom er straff fra Gud.

For Hitler og hitlerismen bør vi prise Gud. Den er en folkebevegelse som ikke bare er nasjonal og politisk, men social, moralsk og religiøs.

Predikant Albert Lunde (se «Dagen» for 25.07.41.)

- Skal Norge komme frelst gjennom vanskelighetene, må det gå den vei Quisling anviser.

OKKUPASJON, LOV OG FOLKERETT

En redegjørelse av Terje Wold

I «Verdens Gang» 4. november 1948 gjorde justisminister i Gerhardsen-regjeringen, (1939-45) Terje Wold, rede for uklarheter omkring uttalelser han fremkom med under Odelstingets behandling av protokollkomiteens innstilling om Presidentskapet. Han skriver:

- Jeg har dessverre ikke her det stenografiske referat av hva jeg sa i Odelstinget. Jeg henviste til Haag-konvensjonen § 43 som lyder: «Når den lovmessige makt faktisk er gått over til okkupanten, skal denne ta enhver forholdsregel, som beror på ham, for så vidt mulig å gjenopprette og sikre den offentlige orden og det offentlige liv; okkupanten skal herunder respektere de lover som gjelder, med mindre der foreligger absolutte hindringer derfor».

Med utgangspunkt i denne folkerettsregel hevdet jeg i Odelstinget at Stortinget i 1940 under krigen ikke kunne tre sammen som Storting på fiendtlig okkupert område - idet Stortinget da ikke ville kunne utøve noen selvstendig myndighet - men bare ville kunne utøve den myndighet og føre den politikk som den tyske militære okkupasjonsmakt ga Stortinget lov til. Dette er etter min mening i strid med det folkesuverenitetsprinsipp som vår grunnlov bygger på når den i § 49 slår fast at Stortinget utøver den lovgivende makt på folkets

vegne. - En forsamling som er nødt til å basere sin myndighet på fiendtlig militær makt under krig og ikke på folket, er etter min mening ikke storting i Grunnlovens forstand og dets vedtak ville heller ikke ha konstitusjonelle virkninger.

Dette standpunkt er det samme som Regjeringen hevdet i London og som klart er kommet til uttrykk særlig i Kongens svar av 3. juli 1940 på Presidentskapets henvendelse.

Høyesteretts oppnevning av Administrasjonsrådet hadde heller ikke - etter min mening - noen hjemmel i vår konstitusjon eller i

konstitusjonell nødrett. Det som faktisk skjedde var at Høyesterett fikk tysk tillatelse til å oppnevne et administrasjonsråd sammensatt av personer tyskerne godkjente, - fordi okkupasjonsmakten var enig i at det skjedde og var interessert i at Høyesteretts autoritet sto bak oppnevningen. - Det sier seg selv at oppnevningen kunne vært foretatt på annen måte, hva det jo også forelå planer om.

De spørsmål som stilles og som kanskje ikke direkte vedrører spørsmålet om Stortingets sammensetning, kan besvares slik:

Ad spørsmål 1: Den

norske regjerings forordninger (det er altså her ikke spørsmål om Stortinget) var bindende lov ikke bare utenfor, men også i Norge under okkupasjonen. - Men Regjeringen hadde ikke faktisk makt til å gjennomføre dem. - Dette gjelder således alle straffebestemmelser angående forræderi som Regjeringen ga.

Derimot ga Regjeringen ikke fra London under krigen noen forordninger som angikk den offentlige orden og sikkerhet eller i det hele bestemmelse angående forvaltningen så lenge okkupasjonen varte. Myndigheten til å gi slike bestemmelser tillå etter folkeretten faktisk okkupasjonsmakten og de organer denne delegerte sin myndighet til. Det følger herav at så lenge okkupasjonsmaktens forordninger var i samsvar med folkeretten, måtte de respekteres.

Ad spørsmål 2: Det norske folk hadde ingen plikt

til å respektere de av okkupasjonsmaktens forordninger som stred mot Haag-reglene. - Hvorvidt det i det enkelte tilfelle var mulig eller bidro til å fremme den kamp som Hjemmefronten førte, - å sette seg imot folkerettsstridige bestemmelser, skal jeg nå ikke uttale meg om.

Jeg håper foranstående vil være tilstrekkelig besvarelse av de stilte spørsmål.

Får jeg lov til å tilføye at jeg ikke synes vi skulle tale eller skrive så meget om «neste okkupasjon». - Det gjør ikke stor nytte, skader kanskje og fremmer i virkeligheten en defaitistisk innstilling. Dersom en ny verdenskrig bryter ut - hva vi alle håper ikke må skje - da må vi være innstilt og forberedt på - ikke en ny okkupasjon - men på å beholde vårt territorium og forsvare det, - slik at en ny okkupasjon ikke kommer.

Pt. Paris 30. oktober 1948.

Invasjonene i Norge og Island - hva var aggresjon?

Den britiske FN-representanten Sir Gerald Fitzmaurice fremholdt i 1950-årene at en sammenligning mellom Hitlers invasjon i Norge og Danmark og britenes landsetting av tropper på Island i 1940 viser hvor vanskelig det er å definere begrepet aggresjon.

FN's organer har siden arbeidet med definisjons-spørsmålet uten å finne svaret. Fitzmaurice sa at tyskerne da de gjorde invasjon i Norge og Danmark, hevdet at dette var nødvendig av hensyn til deres videre krigføring mot

Frankrike og Storbritannia. Det rådet enighet om at dette var aggresjon, men omtrent samtidig gjennomførte de allierte en aksjon som kunne se ut til å være av samme karakter og som de begrunnet på samme måte.

De allierte landsatte tropper på Island uten den islandske regjeringens samtykke. De allierte mente det var nødvendig for deres videre operasjoner mot Tyskland. - Men, spurte Sir Gerald, - var dette aggresjon, er det iallfall sikkert at de allierte regjeringer ikke oppfattet aksjonen som

aggresjon. Hvis man er enig om at det er forskjell mellom Hitlers invasjon i Norge og Danmark og landssettingen av tropper på Island, hvordan skal man da kunne formulere dette i en internasjonal erklæring når forholdene er så forskjellige fra tilfelle til tilfelle at det er umulig å finne frem til en definisjon som kan brukes i enhver situasjon.

Det er iallfall ikke riktig som det har vært sagt i debatten i (FN's) juridiske komitè at **invasjon** nødvendigvis er det samme som aggresjon, uttalte den britiske representant.

VENNEGAVER

TIL "FOLK OG LAND"

*Vi kvitterer denne gang for
tilsammen kr. 11.240,-.*

TAKK FOR FØLGENDE BIDRAG:

O. S., Larvik kr. 100.,	M. C. L., Sverige kr. 260.,
P. H., Gjøvik kr. 200.,	E. H., kr. 340.,
H. S., Nesbyen kr. 340.,	E. A., Sarpsborg kr. 90.,
O. H., Nesbyen kr. 200.,	S. M., Østerrike kr. 100.,
P. O. S., Brandbu kr. 200.,	T. S., Larvik kr. 200.,
J. E. K., Oslo kr. 100.,	E. D., Sortland kr. 140.,
R. S., Utøy kr. 140.,	M. H., Skollenborg kr. 250.,
C. A., kr. 100.,	Ø. M., Oslo kr. 2.000.,
M. T., Kolbu kr. 140.,	J. S., Halden kr. 50.,
Ø. M., Oslo kr. 2.000.,	M. A., Ålesund kr. 200.,
J. S., Steinkjer kr. 140.,	A. N., Porsgrunn kr. 800.,
E. H., Kolsås kr. 100.,	T. S., Larvik kr. 200.,
A. Ø., Skien kr. 200.,	D. S., Oslo kr. 100.,
H. T., Oslo kr. 400.,	J. E. L., Auli kr. 250.,
O. K., Kristiansand kr. 200.,	K. G., Langøyneset kr. 100.,
J. F., Sverige kr. 100.,	K. H., Skien kr. 50.,
O. A., Halden kr. 500.,	S. L., Våler kr. 150.,
K. H., Mysen kr. 240.,	F. H., Langhus kr. 100.,
R. J., Flisa kr. 200.,	L. B., Oslo kr. 100.,
K. B., Ingeberg kr. 100.,	

**Abonner på Folk og Land
til et ungt menneske!**

Da bondelaget «nesten» ble nazister

I oktober 1940 ble Norges Bondelag enig med Nasjonal Samling om et formelt samarbeide.

Bondelaget var svært ivrig etter å bli med, og i den kontroversielle avtalen som ble nedskrevet ble partene blant annet enige om innføring av et korporativt styresett i Norge. Begge parter så for seg at Stortingets lagting skulle omdannes til et såkalt næringssting. I stedet for politikere skulle det velges inn representanter fra ulike næringsgrupper i Lagtinget.

I følge avtalen skulle Bondelaget også få en ledende rolle i en framtidig samleorganisasjon for alle som hadde sitt virke i bondenæringen. Den nye organisasjonen skulle få navnet Norges Bondesamband, og både bønder, landarbeidere og fiskere skulle tilsluttes.

BOKTJENESTEN

Postboks 3239 Elisenberg, 0208 Oslo. Telefonbest.: 22 56 10

..... eks. Vidkun Quisling: Russland og Vi (Innbundet) kr. 250,-
..... eks. Vidkun Quisling: Russland og Vi (Heftet) kr. 150,-
..... eks. Odd Melsom: På nasjonal uriaspost kr. 50,-
..... eks. Knut Steenstrup: Dilemma kr. 50,-
..... eks. Arne Tellefsen: Når forsvaret forfaller kr. 25,-
..... eks. Sundra Sand: Hva er Kristen Samling? kr. 5,-
..... eks. Sundra Sand: Noen enrindringer fra tiden omkring Vidkun Quislings siste dager kr. 5,-
..... eks. Roald A. Nielsen: "Solbris Ohoi!" kr. 50,-
..... eks. Anna Kientopf: Det fredsfiendtlige trauma ... kr. 50,-
..... eks. Hans Gervik: Refleksjoner etter 50 år kr. 50,-
..... eks. Sigurd Senje: Glemt Soldat kr. 50,-
..... eks. Svensk frivillig: Ragnarok kr. 50,-
..... eks. Tom B. Jensen: Vidkun Quisling - en bibliografi kr. 50,-

Legg til kr. 20,- for forsendelser ved forskudsbetaling til:
Postgiro 0807-5.15.02.89. **Bankgiro** 6063.05.00926 eller ved **sjekk i kontanter** eller **frimerker**. (Ellers porto og oppkravsgebyr.)

I alt bestilles for kr. som betales slik:

Navn:

Adresse:

Postnr.: Sted:

FRONTKJEMPERBREV SØKES

I forbindelse med min undersøkelse av frontkjempernes posttjeneste (se Folk og Land nr. 1/2-95) er jeg interessert i å kjøpe brev fra norske frivillige. Det er konvoluttene (ikke innholdet) med stempler fra militærenhetene som er av interesse. Evt. beskrivelse eller fotokopier, gjerne med prisangivelse, bes sendt til

Advokat Karl U. Sanne
"Jounkershaff"
L-7481 Tuntange
Luxembourg
Telefon: 352-63 519

Hele avtalen ble imidlertid nedstemt etter et dramatisk representantskapsmøte i Bondelaget 17. november 1940. Bondelederen Johan Mellbye valgte til slutt å stille kabinettsspørsmål, og fikk dermed flertall for å bryte med Nasjonal Samling. Det hører med til historien at representantskapet ved første avstemning viste et flertall på 75 mot 74 stemmer for å inngå et samarbeide med Nasjonal Samling.

Biskop Per Lønning

var gjest under siste tema-møte i Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie. Han innledet her til debatt om okkupasjonen og årene etter-på.

Vår referent ble dessverre rammet av omgangssyken, og var derfor avskåret fra å delta på møtet,

Vi håper likevel å kunne bringe et utførlig referat fra møtet i neste nummer av FOLK OG LAND.

En visitt til Astrid Nøklebye Heiberg

Av Hakon Warendorph

Jeg har tidligere besøkt fru Heiberg i disse spalter. Hvorfor igjen en slik visitt til røde kors-presidenten? Jo, jeg ville ta opp et betent forhold som hun har vært med på å forverre.

To norske sykesøstre i internasjonal tjeneste for Røde Kors ble drept i Tsjetsjenia i fjor høst. Til tross for de sikkerhetsforanstaltninger som trusler om ikke å ville respektere Røde Kors-merket fra muslinsk side hadde medført, fikk drapsmennene mulighet til å gjennomføre sin «krigshandling». Jeg spør ikke om pleierne burde ha vært der.

Sorgen som fulgte i mange norske hjem var stor. Den heder som ble de to modige og oppofrende kvinner til del her hjemme og der ute vil kanskje lindre smerten noe.

Astrid Nøklebye Heiberg, president i Norges Røde Kors, kom på banen 7. januar i Aftenposten («I dag») og ga uttrykk for den avsky hun i likhet med oss alle følte. Hun beklaget også den tragiske grenseoverskridelse som overfallet markerte i forhold til de internasjonale avtaler som er gjort, og som etter presidentens mening medførte det første tap til nå av norske sykesøstre i inn-sats for Røde Kors.

På en kirkegård i Wien ligger syv norske sykesøstre begravet. Under et alliert flyangrep på byen 10. september 1944 ble et godt merket Røde

Kors-sykehus rammet av amerikanske og engelske bomber. Mange pasienter - soldater og sivile fra mange nasjoner - leger og pleiere ble skadet, og mange omkom. Blant dem var 16 sykesøstre: 3 fra Finland, 2 fra h.h.vis Danmark, Nederland og Belgia og som nevnt 7 fra Norge.

Overlevende fortalte at personalet under bombardementet gjorde langt utover det rimelige for å få evakuert pasientene. Syv unge, norske sykesøstre i et godt røde kors-merket sykehus og med Det internasjonale Røde Kors-merket på drakten var blant dem som ga livet i det arbeidet.

Kanskje kunne vår nasjonale Røde Kors-presi-dent bevilge seg en tur til Wien til våren. Da er det vakkert der. Kanskje kunne hun da ta en tur til kirkegården, til gravene som er holdt i god stand av østerrikske myndig-heter, og legge noen blomster på gravene som en forsinket hilsen fra Norges Røde Kors. Kanskje kunne hun også la en melding om dette besøk tilflyte norsk presse. - For å markere at disse tapte kvinner

også bør regnes med.

427 norske sykepleiere, en av dem heter Hanna Kvan-mo, gjorde tjeneste ved tyske hospitaler og lasaretter ved og bak fronten under krigen 1940-45. De pleiet sivile og soldater uten hensyn til nasjonalitet. Det var i praksis den eneste måten de kunne følge sitt humane kall på. De som kom hjem ble straffet, men mange kom ikke hjem. Norges Røde Kors burde være stolt av dem alle sam-men.

I stedet nektet Norges Røde Kors dem enhver bi-stand. De nektet å etter-komme henstilling fra Det internasjonale Røde Kors om solidaritet med front søstrene. Astrid Nøklebye Heiberg har som president forsterket den offisielle holdning til Norges Røde Kors ved å erklære front søstrene uten heder og med god grunn hjemfallen til straff. Vil hun beskytte sitt ettermæle bør hun innse at det snart er for sent og snu!

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie står til disposisjon med alle nødvendige opplysninger.

Hvem sto bak - og hvorfor?

Av Svein Halse, Hønefoss.

Høsten 1944 ble jeg sammen med Per P. beordret fra Trondheim for å etterforske drapet på en NS-småbruker som bodde like ved Mjavatn stasjon.

Familien besto av foruten mannen også av kone og 3-4 mindreårige barn.

Da vi ankom drapsstedet dagen etter, lå liket av småbrukeren fremdeles på kjøk-

kengulvet ille tilredt. Begge armene under albuene var sprengt bort, kroppen og ansiktet var en eneste blodig grøt, vegger og tak var tilgriset av kjøttrevler, hårtafser og blodrester var slengt rundt i det trange kjøkkenet.

Vi fikk varsomt avhørt kona som fortalte: Mannen hadde tidligere bestilt en slåmaskindel fra et kjendt landbruksfirma i Trondheim. Da han fikk melding fra Ma-

javatn postkontor at pakken kunne hentes, sendte han den eldste av barna dit bort for å hente pakken.

Vel hjemme ble pakken lagt på kjøkkenbordet med hele familien samlet. Barna var nysjerrige og det oppsto en del uro. Mannen ba derfor kona ta med seg barna ut, da det jo bare dreide seg om skarve slåmaskindel. Like etter at kona og barna

(Forts. side 5)

Hva hverdagens liv tar fra oss

- Er det ikke selsomt at de beste vennskaper gjerne bygges opp under forhold som ligger utenfor hverdagen. Store katastrofer skaper vennskaper, - store felles opplevelser likeså. Det være seg under store livets tragedier, - eller komedier.

Under reise er de fleste mennesker glade og harmoniske. De har lagt fra seg hjemme sine problemer og komplekser og åpenbarer hjertets og sinnets glade ansikt. Alle som har vært på moen, de som har sittet i fengsel og fangeleire, kjenner det dype vennskap som her kan bygges opp for et helt liv. Helst gjennom nattestillhetens samtaler i køyene.

Når jeg tenker tilbake på alle de mennesker jeg har møtt, blant roser og blant tisteler, - når jeg stundom tar frem de mange kloke, gode brev med deres vennlige ord, så føler jeg hva hverdagens liv tar fra en. Når årenes ensomhet og kulde tiltar gir disse brev en varme som du ellers forgjeves søker.

Hverdagen viser oss mennesket fra alle sider. Som regel den minst tiltalende, fordi livskampens våpen alltid gir hinannen risp og sår. Menneskene er rystet sammen på en tilfeldig boplass, ikke i felles sympatier, men i et felles arbeid. Mennesket må ta den omgang det finner, dersom det ikke vil isolere seg.

Eller dersom det ikke finner frem «minnes bok» og overrasker gamle, gode hjertevenner med et hyggelig livstegn.

Det vil gi glede, og kanskje også gi fornyet kontakt med kamerater fra en svunnen tid. De er langt å foretrekke fremfor mennesker som ingenting har å gi.

FOR VENNSKAP OG FORSTÅELSE

Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge har sendt oss en hyggelig hilsen. og ber om at den bringes videre til alle norske venner.

Selv vil vi takke de av våre lesere som støtter det store arbeide denne organisasjon utfører for å fremme vennskap og forståelse mellom tidligere fiendeland.

Organisasjonens tidskrift, «Stimme & Weg», kommer ut fire ganger i året, og har et innhold som vil interessere de

fleste. Her bringes bl.a. opplysninger om norske forhold, som ikke kommer i pressen her hjemme. I hver nummer har den en detaljert oversikt over felles-turer til steder hvor våre falne ligger begravd.

Ønsker du medlemskap i organisasjonen, kan du skrive til:

Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge e.v. Werner-Hilpert-Strasse 2. 34112 Kassel, Tyskland.

Be også om et prøvenummer av «Stimme & Weg».

B.

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Kontortid: Mandag, tirsdag og onsdag kl. 11-15.
Telefon: 22 56 10 34.

Adresse: POSTBOKS 3239 ELISENBERG, 0208 OSLO.